

ВИДВНИЧИЙ ДІАМ  
О СВІТА

Людмила АРИСТОВА, Вікторія СЕРГІЄНКО

# МУЗИЧНЕ 1 МИСТЕЦТВО



УДК 78(075.2)  
ББК 85.31я721  
А81

Рекомендовано Міністерством освіти і науки,  
молоді та спорту України  
(*наказ Міністерства освіти і науки,  
молоді та спорту України від 07.02.2012 р. № 118*)

Експертизу підручника здійснював  
Інститут проблем виховання Національної академії педагогічних наук України

Ілюстрації **Д. Троїцького, О. Калініченко**

## УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ:



**Слухаємо музику**



**Співаємо разом**



**Фантазуємо, граємося, жартуємо**

**Аристова Л. С.**

А81 Музичне мистецтво: підруч. для 1 кл. / Л. С. Аристова, В. В. Сергієнко. —  
К. : Видавничий дім «Освіта», 2012. — 128 с. : іл.

ISBN 978-617-656-098-2

**УДК 78(075.2)  
ББК 85.31я721**

ISBN 978-617-656-098-2

© Л. С. Аристова, В. В. Сергієнко, 2012  
© Видавничий дім «Освіта», 2012  
© Видавничий дім «Освіта»,  
художнє оформлення, 2012

## Любі друзі!

Запрошуємо вас до дивовижної країни Музики!  
Крок за кроком ми пізнаватимемо загадковий музичний світ.

Будемо співати і слухати музику.

І поступово навчимося відчувати і розуміти її красу.

У нашій подорожі поряд із нами завжди будуть мудрий чарівник Музікус і веселий Тріольчик.



Бажаємо вам подорожувати країною Музики з радістю.

Сподіваємося, що ця книжка стане вам добрим помічником і другом.

Успіхів і приємних відкриттів кожному з вас!

## Шановні вчителі, колеги!

**Н**аш підручник має на меті супроводжувати дитину на шляху пізнання музичного мистецтва. І ми прагнули зробити його багатоголосим і різнобарвним, як Її Величність Музика. То звертаємося до вас за допомогою!

Не всі маленькі першокласники вміють читати і правильно співати. Тому важливо основні тексти озвучувати й розтлумачувати учням на уроках.

Цей процес ніколи не має бути сухим і нудним запам'ятовуванням. Намагайтеся перетворити його на захоплююче відкриття секретів музичного мистецтва!

Пробуджуйте цікавість, допитливість, бажання співати й слухати музику, щоб ця діяльність стала щоденною потребою і приносила задоволення, допомагала у житті.

Успіхів!

## Дорогі батьки, дідусі і бабусі, братики і сестрички, усі рідні першокласників!

**В**аша дитина стала школярем і почала навчатися музичного мистецтва. Цей предмет досить незвичайний, адже він спрямований на розвиток щонайперше емоційного світу дитини. На уроках музичного мистецтва ваша дитина навчатиметься краще розуміти себе і навколишній світ, висловлювати свої почуття, фантазувати і мислити.

Допоможіть їй на шляху пізнання музики! Як це краще зробити?

Бажано, щоб ви не лише читали своєму першокласнику чи першокласниці цей підручник, а й обговорювали з дитиною музику, яку вона слухає, розповідали про свої музичні уподобання. Таким чином збагачуватиметься словниковий запас, що сприяє висловленню почуттів і настроїв. Частіше співайте разом із дитиною! Адже це так об'єднує і допомагає взаєморозумінню!

Намагайтеся, щоб музика стала щоденною потребою вашого сімейного спілкування і завжди приносила гарний настрій.

*З величезною повагою і з надією на співпрацю*

*Автори*



РОЗДІЛ

# 1 ПРО ЩО РОЗПОВІДАЄ МУЗИКА

Тексти першого розділу  
учням читає вчитель.





## ЯК ЗВУЧИТЬ ДОВКІЛЛЯ?

Доброго дня! Нумо знайомитися! Мене звать Музікус. Я — чарівник. Хочеш, я навчу тебе розуміти музику?

Заплющ очі й послухай світ навколо. Які звуки ти почув?

У доквіллі існують різні шумові звуки. Це — голоси тварин, комах, різні сигнали та дзвінки.



Проте існують й інші звуки — чарівні! Їх створила людина. Коли вона заспівала, виникла **МУЗИКА**. Відтоді ці звуки називають **музичними**.

**Музичні звуки виникають, коли люди співають або грають на музичних інструментах.**





## Слухаємо музику

|| Пригадай: де можна почути музику?



|| Відгадай загадки художника. Яких тварин він сховав поміж квітів?



*В. Подвала, «Музичні загадки».*

|| Яких звірів і птахів можна уявити, слухаючи музику?



## Співаємо разом

А тепер вирушаймо на зустріч із музичними звуками! Заспівай, будь ласка, пісню, яка тобі подобається найбільше. Я відкрию тобі кілька секретів, як це зробити правильно.



### Секрети співу від чарівника Музикуса

- 1. Співаючи, тримайся рівненько. Якщо стоїш — руки опусти вільно, коли сидиш — поклади їх на коліна.**
- 2. Співай без напруження, вдихай повітря спокійно.**
- 3. Намагайся співати виразно, передавати настрій пісні.**

Коли пісню співають разом багато людей, утворюється **хор**.



### «Перший дзвоник»

Рано-ранесенько встану, як ніколи,  
зайчики сонячні грають у вікні.  
Так мені весело, бо іду до школи  
і співаю радісні пісні!

*Приспів.*

Перший дзвоник,  
перший дзвоник пролунає —  
переливи, переливи золоті!  
Я сьогодні,  
я сьогодні починаю  
першу стежку у житті!





Травами, росами вкрилися доріжки,  
ляльку й ведмедика вдома залишу,  
стануть слухняними зошити і книжки,  
перше слово «мама» напишу!

*Приспів.*

Вчительку лагідно я візьму за руку,  
мама хвилюється, я їй усміхнуся!  
Підемо ми разом у світі науки,  
разом я нічого не боюся!

*Приспів.*



## Фантазуємо, граємося, жартуємо

Привіт, я — Тріольчик! Я дуже хочу навчитися розуміти музику. Гадаю, ти допоможеш мені!

Допоможи Тріольчику зібрати в таємничу скриньку лише музичні звуки.





## МУЗИКА ПЕРЕДАЄ ПОЧУТТЯ!

Чи подобається тобі ходити в гості? Сьогодні ми з тобою вирушаємо до королівства Співучих Мелодій. У ньому живуть багато незвичайних мешканців, але з ними ти зустрінешся пізніше. А ось і наша господиня — королева **МЕЛОДІЯ**. Її називають «душею музики». Як ти вважаєш, чому?

**Мелодія — це наспів.**

Мелодія може бути радісною, сумною, грайливою, задумливою.



Мелодію можна зіграти на музичному інструменті або проспівати.



## Слухаємо музику



|| Поясни: який настрій має кожен будиночок?

**Музика передає різні почуття людини.**



*П. Чайковський, «Хвороба ляльки», «Нова лялька».*

Ляльки, як і люди, можуть бути веселими і сумними, радісними і сердитими. Вони можуть плакати й усміхатися.

|| Порівняй музику двох творів про ляльок.

Які настрої вони передають?

Якими кольорами можна намалювати цю музику?

|| Розглянь картину. Про який із прослуханих творів вона тобі нагадала?





## Співаємо разом

|| Виконай піспівку, показуючи рух мелодії рукою.

**«Звучно, весело співаємо»:**

Як спі- ва- ти ся- деш ти,

ме- дем

то вед- не си- ди,

Спи- гар- но ви- прям- ляй,

ну

впев- не-

віль- но,

но спі- вай.



## Повторюємо пісню «Перший дзвоник».

Проспівай пісню, плéскаючи в долоні.

Який настрій виникає, коли ти співаєш цю пісню?  
Як змінюється настрій?



## Фантазуємо, граємося, жартуємо



Обери повітряну кульку радості і повітряну кульку суми. Якого кольору, на твою думку, ці почуття?

## РІЗНІ ГОЛОСИ

Прислухайся, скільки звуків навкругі. Хто так чарівно співає?



Який голосок у пташки?

Який голос у ведмедя?

Уяви, що вони заспівали. Як зазвучить мелодія?

Ось музичний будиночок, побудований із клавішів. Пташка співає високо, вона буде жити на клавіатурі праворуч. Ведмідь співає низько, тому він оселився на клавіатурі ліворуч.

Доторкнись до клавішів і послухай, як співає пташка, а як — ведмідь.



**Музичні звуки можуть звучати високо та низько.**



**Слухаємо музику**

*Е. Гріг, «Пташка». М. Дремлюга, «Ведмежатко в лісі».*

Як композитори передали образи пташки і ведмедика? Якими звуками передали спів пташки, а якими — ходу ведмедика?

Уявіть, що ви перетворилися на ведмедика. Покажіть, як він ходить і як співає.





## Співаємо разом



### Українська народна пісня «Ой до норі, мишко»

Ой до норі, мишко, до норі,  
та до золотої комб́ри.  
Чорний котб́чок  
мишку не зловить,  
мишка в дірку,  
золоту комірку,  
до норі, до норі!

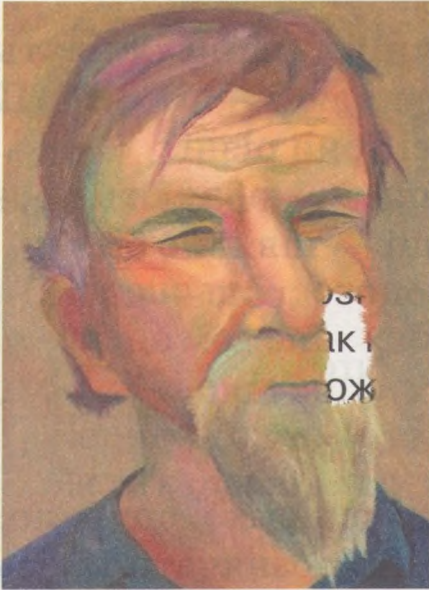


А який голосок у мишки — висо́кий чи низький?  
Вигадай і проспівай мелодію, яка може сподобатися  
мишці.





## Фантазуємо, граємося, жартуємо



Уяви, що зображені люди заспівали.  
Чий голос звучатиме найнижче?





## МУЗИКА КРОКУЄ

У Музичній країні живуть незвичні мешканці — **МУЗИЧНІ ЗВУКИ**. Усі вони різні.

Деякі з них люблять крокувати. Інші — швидко бігати.

Ось як крокують звуки: крок — крок — крок.

Ці звуки довгі.

Тож ми позначатимемо їх ось так:     | ,

а називатимемо та .

Ось ці нотки біжать: швид-ко, швид-ко, швид-ко.

Ці звуки короткі, і ми будемо позначати їх ось

так:             | , а називати ті | ті | .

Подивись, що відбудеться, коли ми поставимо їх поряд.

крок

ТА

швид-ко

ті | - ті |

швид-ко

ті | - ті |

крок

ТА



Музичні звуки мають різну тривалість звучання. Вони бувають довгі й короткі.



### Слухаємо музику

*Е. Гріг, «Похід гномів».*

Про що тобі розповіла музика?

Хто це може так крокувати?

Яких гномів можна уявити, слухаючи цю музику?

Передай рухами, як ходять гноми.

Як ти гадаєш, вони великі чи маленькі?

У яких казках живуть ці кумедні чоловічки?





## Співаємо разом

- Виконай поспівку, показуючи рух мелодії рукою.



## Повторюємо пісню «Ой до нори, мишко».

- Повтори пісню та виконай її разом із однокласниками «у ролях».



## Фантазуємо, граємося, жартуємо

- Допоможи Тріольчику відгадати по слідах, хто крокує.



## ТЕМА 5.



### СВЯТО ОСЕНІ

Осінь крокує по землі: полями, лісами, гаями. Пам'ятаєш, ми з тобою подорожували осіннім лісом? А сьогодні нумо в поле й гай! Подивимось, як змінює вона природу та наші настрої.

Роздивись картину. Який танок виконує Осінь — швидкий чи повільний?

Яку мелодію осіннього вітру ти уявляєш — сумну чи веселу?

Чи може музика розповісти нам про осінь?





## Слухаємо музику

В. Косенко, «Пасторальна».

Які почуття передає музика? Скористайся підказкою чарівника Музикуса.

Про який настрій нагадують тобі хмаринки? У яких кольорах ти можеш уявити мелодію?

Як звучала музика — гучно чи тихо?

РАДІСНО

ПРОСВІТЛЕНО



СПОКІЙНО

**Музичні звуки бувають гучні та тихі.**



## Співаємо разом

Українська народна пісня «Ходить гарбуз по городу»

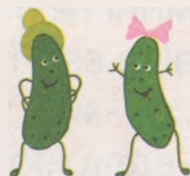
Ходить гарбуз по городу,  
питається свого роду:  
«Ой, чи живі, чи здорові  
всі родичі гарбузові?» (Двічі)



Обізвалась жовта диня,  
гарбузова господиня:  
«Іще живі, ще здорові  
всі родичі гарбузові». (Двічі)



Обізвались огірочки,  
гарбузові сини й дочки:  
«Іще живі, ще здорові  
всі родичі гарбузові». (Двічі)



Обізвалась морковиця,  
гарбузова сестриця:  
«Іще живі, ще здорові  
всі родичі гарбузові». (Двічі)



Обізвались буряки,  
гарбузові свояки:  
«Іще живі, ще здорові  
всі родичі гарбузові». (Двічі)



Обізвалась бараболя,  
а за нею і квасоля:  
«Іще живі, ще здорові  
всі родичі гарбузові». (Двічі)





## Фантазуємо, граємося, жартуємо

Вигадай мелодію для танцю осінніх листочків та для пісні осіннього вітру.

Яку ти заспіваєш голосніше, а яку — тихіше?



Створи «музичний» портрет Осені. Наспівай цю мелодію.



## ТЕМА 6.



### РАХІВНИК- МАНДРІВНИК РИТМ

Як вистукує годинник? Тік-так, тік-так. Це його ритм. А як стукотить твоє серце? Це твій ритм. У музиці є **РИТМ**.

Сьогодні ми з тобою вирушаємо до володінь короля Ритма. А чи знаєш, чому його так назвали? Ось послухай...

Жив собі в музичній країні хлопчик на ім'я Ритм. Він любляв усе рахувати. Мандруючи музичним світом, хлопчик створював дивні фантазії без слів та мелодій. Крокуючи, він чітко промовляв: «Тук-тук, тук-тук...», що з його незвичної мови перекладалося «Раз-два, трі-чотири». Пританцювуючи, також завжди рахував: «Раз-два-три, раз-два-три». А потім на цей танцювальний ритм вигадував ще й скоромовку: «Трень-брень-дрень, трень-брень-дрень». Так і прозвали хлопчика рахівником-мандрівником! Коли він виріс, то став королем Ритмом, володарем королівства Танцювальних Ритмів.



**Ритм — це чергування коротких і довгих звуків.**



## Слухаємо музику

Поміркуй: чи потрібно, щоб у цирку звучала музика?  
 Які почуття вона має передавати?  
 Якою може бути музика про клоунів?



*Д. Кабалівський, «Клоуни».*

Який настрій передає музика?  
 У яких кольорах її можна уявити?  
 Клоуни веселі чи сумні?  
 Який настрій нам передав композитор?

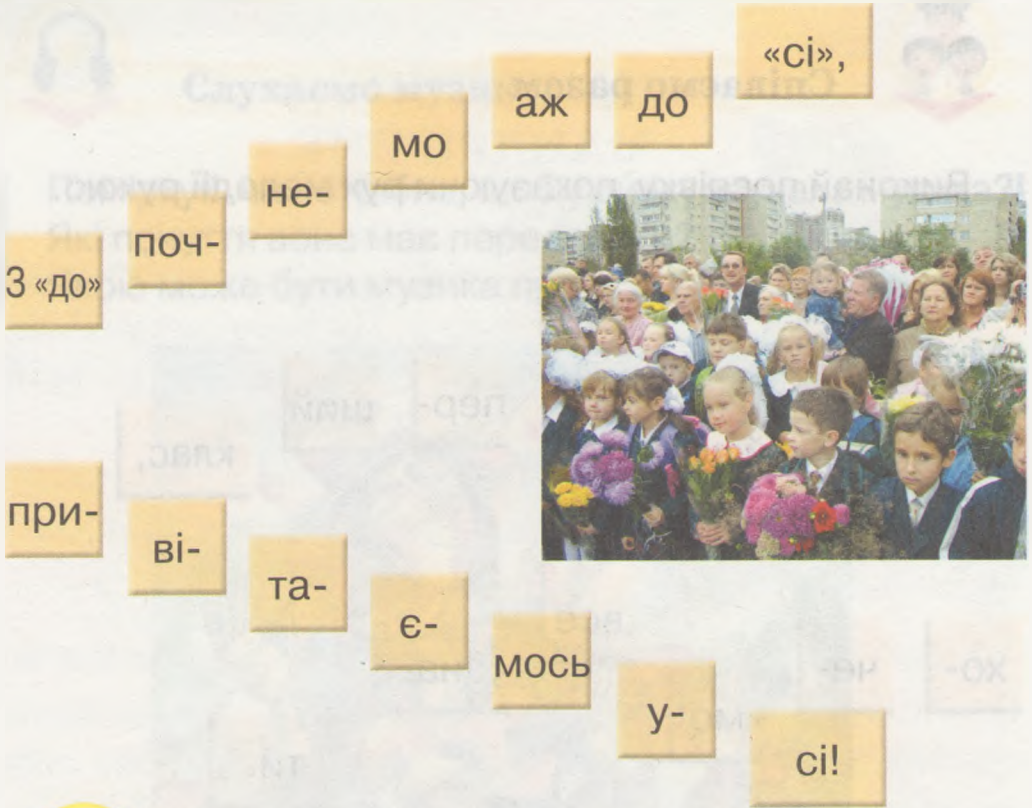


## Співаємо разом

II Виконай поспівку, показуючи рух мелодії рукою.

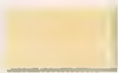
Ми при- у  
йшли пер- ший клас,  
хо- че- все  
мо зна- ти.  
Ви- вчи- весь  
зву- ко-  
мо ряд,  
бу- де-  
мо спі-  
ва- ти.



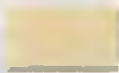


### Фантазуємо, граємося, жартуємо

Уяви, що пішов дощик.  
 Ти чуєш його музику?  
 Ти любиєш стрибати через калюжі?  
 Пострибаймо під дощиком!  
 Вигадай мелодію і проплескай ритм дощика.



Кап-



кап-



кап



кап-кап



кап-кап



кап

## ТЕМА 7.

ЗНАЙОМСТВО  
З ПІСНЕЮ

У Музичній країні жила одна весела дівчинка. Її голосок лунав звідусіль — то ніжно, як струмок, то гучно і радісно, як наближення морських хвиль. А звали цю дівчинку — **ПІСНЯ**.

Без неї не обходилося жодне свято в країні. Там, де вона з'являлася, люди починали співати.

**Пісня — це музичний твір, який співають.**



Пригадай, яку пісню співали Черепаха та Левенятко у мультфільмі.

Чому ця пісня допомогла їм стати друзями?

Заспівай свою улюблену пісню.



## Слухаємо музику



Роздивись картину. Яку пору року зобразив художник?  
Який настрій передає ця картина?



*П. Чайковський, «Осіння пісня».*

Який настрій передав композитор?  
Які почуття викликала ця музика?  
Чому композитор назвав цей твір піснею?  
Яку картину осені можна уявити, слухаючи цю музику?



## Співаємо разом

### «Перший клас»

Перший клас, перший клас!  
Скільки є письменних з вас?  
— Тридцять три, тридцять три,  
всі розкрили букварі!

*(Двічі)*

— Хто із вас, хто із вас  
нині в школі в перший раз?  
— Усі наші малюки  
в першій класі новачки!

*(Двічі)*

— Хто ж із вас, хто ж із вас  
запізнівся нині в клас?  
— Тридцять три, хоч ми й малі,  
до дзвінка усі прийшли!

*(Двічі)*

Перший клас, перший клас,  
рік тому прийняв ти нас.  
А тепер бувай, бувай,  
в другий клас нас проводжай!

*(Двічі)*



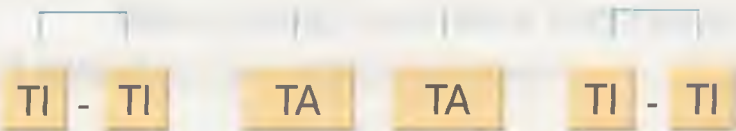


## Фантазуємо, граємося, жартуємо

Підкажи Тріольчику, як перекопати хлопчика, зображеного на картині, послухати музику.



Проплескай та протупоти ритм.





## ТЕМА 8.



### ЗНАЙОМСТВО З ТАНЦЕМ

Чи любила ти танцювати? Які танці знаєш? Сьогодні ми з тобою завітаємо до королівства Танцювальних Ритмів. Там ми познайомимося з його веселими мешканцями — Танцями.

**Танець** — це музичний твір, під який танцюють.



**Слухаємо музику**

Український народний танець «Гопак».



Які інструменти виконують цю музику?

Голосно чи тихо звучить мелодія? Чи можна під цю музику заснути?

Придумай рухи до цього танцю і протанцюй.

**Гопак — український народний танець.**



### Співаємо разом

Виконай поспівку, показуючи рух мелодії рукою.

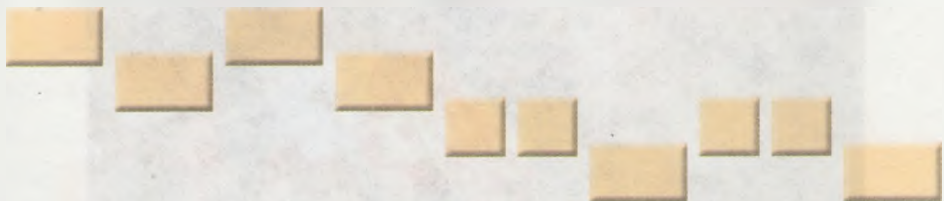
#### «Музична луна»:



Лу- на лу- на, від- гук- нись, від- гук- нись!



Спі-ву ти, спі- ву ти на- вчись, на- вчись!



Слух ти, слух ти роз-ви- вай, роз-ви- вай!



Зву-ки всі, зву-ки всі ти спі-вай, ти спі-вай!



**Повторюємо пісню «Перший клас».**



**Фантазуємо, граємося, жартуємо**

|| Проплескай ритм танцю.



|| Допоможи Триольчику зрозуміти, як потрібно виконувати гопак.



**РАДІСНО**  
**СВЯТКОВО**  
**СПОКІЙНО**  
**СУМНО**  
**БАДЬОРО**  
**СХВИЛЬОВАНО**





## ХТО ТАКИЙ КОМПОЗИТОР?

Сьогодні ми з тобою ознайомимося з цікавими професіями. І дізнаємося, хто такий композитор. Тож, уперед!

**Художник зображує красу світу фарбами.  
Поет передає красу світу словами.**

Роздивись картину. Як художник зображує щедрість осінньої природи?



Послухай вірш. Чи уявив ти осінню картину? Як поет створив її?

Небеса́ прозорі,  
як глибінь ріки.  
Падають, як зорі,  
з явора листки.  
А над полем нитка  
дзвонить, як струна.  
Зажурилась квітка —  
чує сніг вона.

|| Як може передати красу осені композитор?

**Композитор – це людина, яка створює музику.**

**Виконавець грає музику.**

**Люди, які сприймають музику, називаються слухачами.**

|| Роздивись фотографію.

Хто на ній слухач, а хто — виконавець?





## Слухаємо музику

М. Парцхаладзе, «Осінній дощик». В. Косенко, «Дощик».

Про які дощики тобі розповіла музика?  
Як іще можна назвати ці п'єси?



## Співаємо разом

### «Плаче черепаха»

Плаче черепаха:  
«Я — така невдаха».  
Ти така невдаха,  
справжня черепаха.

*Приспів:*

Я така, така неповоротка,  
ти така, така неповоротка!

Ох! Не маю хисту  
замісити тісто.  
Ох! Не маєш хисту  
замісити тісто.

*Приспів.*

Щоб спекти пиріг  
треба цілий рік!  
Щоб спекти пиріг  
треба цілий рік!

*Приспів.*



|| Виконай пісню «у ролях». Вигадай рухи.



## Фантазуємо, граємося, жартуємо

Пограй із Тріольчиком у гру «Хто це?». Допоможи йому визначити, як називають цих митців.





## ЯКІ БУВАЮТЬ МУЗИЧНІ ТЕМПИ?

У Країні Музики є безліч незвичайних мешканців. Один із них — **ТЕМП**. Він дуже любить гарно виглядати. У нього є чарівний одяг — музичний. Цей одяг різного кольору і настрою. Якщо він одягає червоний костюм, то починає поспішати, його настрій стає радісним. А якщо синій, навпаки — не квапиться і трішки сумує.



Темп — це швидкість руху. Темп може бути різним.

Темп дуже суворий. Він завжди наказує, як швидко можна виконувати музику. І його всі слухають.

**Темп — це швидкість виконання музичного твору.**





## Слухаємо музику



*Р. Шуман, «Сміливий вершник».*

Який характер музики?

Визнач, як звучить музика: швидко чи повільно?

Чи зручно під цю музику співати колискову?

Роздивись картину, послухай музику та уяви себе музикантом, який має зображувати стукіт копит.

Спочатку проплескай ритм у долоні. Потім обери для цього інструменти.



*К. Дебюссі, «Маленький пастух».*

У якому темпі виконується музика?

Який настрій викликає ця музика?



## Співаємо разом

Виконай поспівку, показуючи рух мелодії рукою.

### Скоромовка:

Ви- біг Гриш- ка на до- ріж- ку  
 си-  
 ріж- ці дить кіш- ка.  
 на до-  
 ріж- ки кіш- ку.  
 Взяв з до- Гриш- ка  
 кіш-  
 ма- є ка миш- ку.  
 Хай впій-

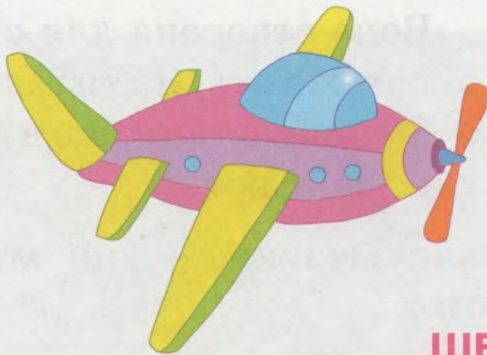



Повторюємо пісню «Плаче черепаха».



## Фантазуємо, граємося, жартуємо

Допоможи Тріольчику обрати транспорт для виконання музичних творів у різних темпах.



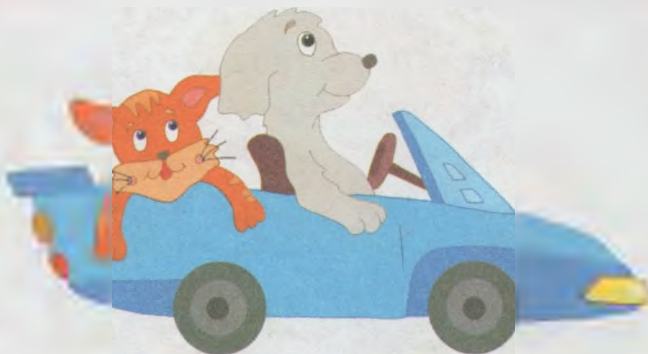
**ШВИДКО**

**ДУЖЕ  
ШВИДКО**



**ПОМІРНО**

**ПОВІЛЬНО**





## У КОРОЛІВСТВІ СПІВУЧИХ МЕЛОДІЙ

У королівстві Співучих Мелодій живе **Вокальна музика**. Вона створена для співу. Її всі поважають. Як ти гадаєш, чому? Можливо тому, що в королівстві всі співають.

**Вокальна музика — це музика, яку співають.**

Цю музику називають так тому, що *вокал* у перекладі з іноземної мови означає *голос, що звучить*.

Сьогодні ми з тобою дізнаємося, чому пісні, які співають діточкам перед сном, називаються **КОЛИСКОВИМИ**.



Які колискові ти пам'ятаєш?

Під яку музику чи мелодію тобі подобається засинати?

Подивись на ілюстрації та прочитай вірш про маму. Розкажи, як мати заколисує свою дитину. Як ти вважаєш, про що і як вона їй співає?



Мама, мамочка, матуся,  
я до неї пригорнуся.  
Вона добра і привітна,  
ніби сонце в небі, світла.

Мелодія може бути різною: ніжною, лагідною, грайливою, задумливою, радісною, напруженою.

**Коліскова — повільна пісня для заколисування дитини.**



## Слухаємо музику

Мелодія колискової ніби погойдується, повторюючи один і той самий мотив: баю-баю, баю-бай...



Я. Степовій, «Колиско́ва».

Який настрій передає музика?

Що можна уявити, коли її слухаєш?

У якому темпі написана ця пісня?

Ця пісня заколисує дитину, чи навпаки — пробуджує її?

А чи можна під колискову танцювати гопак?



## Співаємо разом

Латиська народна пісня «Ой-я, жу-жу»

Ой-я, жу-жу, вед-ме-жат-ко, ой-я, жу-жу.

Го-ді пла-кять, бу-дем спат-ки, жу-жу. (Двічі)

Соснам солодко дрімати, ой-я, жу-жу.  
В ліжечка лягли малята, жу-жу. (Двічі)

Ляжуть зорі за хмарками, ой-я, жу-жу.  
Принесе нам ягід мама, жу-жу. (Двічі)

Меду принесе горнятко, ой-я, жу-жу.  
Спи, синочок-ведмежатко, жу-жу. (Двічі)

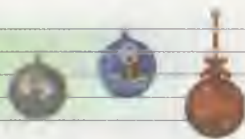
З яким почуттям треба співати цю пісню?  
Співай пісню, показуючи рухами, як ти заколисуєш  
маленького ведмежатка.



### Фантазуємо, граємося, жартуємо

Допоможи Тріольчику вибрати музичний інструмент  
для колискової.





## ХОРОВОД МЕТЕЛИЦІ-ХУРДЕЛИЦІ

Серед чарівної країни музики розташоване володіння короля Ритму. Він уважно стежить, аби в його королівстві завжди був порядок. Музику, яка там лунає звідусіль, виконують музичні інструменти. Тому називається вона **інструментальною**.

**Інструментальною називають музику, яку виконують на музичних інструментах.**



Роздивись фотографії та картини і розкажи, на яких музичних інструментах виконується музика. Який музичний інструмент тобі подобається найбільше?

На якому тобі хотілося б навчитися грати?





## Слухаємо музику

Український народний танець **«Метелиця»**.

Що можна уявити, слухаючи музику цього танцю?

Із якою порою року пов'язана його назва?

Обери картину, яка відповідає настрою цього танцю.



Яке твоє улюблене зимове свято? А на кого ти чекаєш на Новий рік?

Він в дім приносить подарунки,  
на склі малює візерунки,  
річки заковує у лід,  
як зветься цей казковий дід?



*Р. Шуман, «Дід Мороз».*

Уяви себе композитором. Придумай музику для виходу Діда Мороза на новорічному святі.



Якого Діда Мороза можна уявити, слухаючи цю музику? Розкажи.  
Чи буває Дід Мороз злим?



## Співаємо разом

В українській народній пісні розповідається про зимового діда. Як ти гадаєш, який він?



Українська народна пісня-гра «**Іде, іде дід**».

Іде, іде дід, дід.  
Несе, несе міх, міх.  
Отакий дідище,  
такий холодище.  
Як розкриє міх, міх,  
поморозить всіх, всіх.



## Фантазуємо, граємося, жартуємо

|| Як ти уявляєш «страшного» діда? Покажи.



## ЯК ЗВУЧАТЬ МУЗИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ?

Ти вже знаєш, що в країні Музики проживають незвичайні мешканці — музичні інструменти.



Сьогодні ми познайомимося з ними ближче. Аби дізнатися, який музичний інструмент завітав до тебе в гості, треба відгадати загадки. Починаймо!

Ду-ду-ду, віть-віть-віть!  
 Ви моє ім'я назвіть.  
 Не паличка, не гілочка  
 звуть мене \_\_\_\_\_.



**Сопілка — український народний музичний інструмент.**



Барабан йому за брата,  
в танці любить він кружляти.  
Відбиває ритм, дзвенить  
і красиво бубонить.

**Бубон** — український народний інструмент.

Україну прославляє,  
хоч не знає слів,  
тугу людям розганяє  
багатострунний спів.

У похід її з собою  
брав козак Мамай,  
мов ясну леліяв зброю.  
Хто вона — вгадай!



**Бандура** — український народний інструмент.



**Слухаємо музику**

Послухайте, як звучать українські народні інструменти — сопілка, бубон, бандура.



## Український народний танець «Козачок».



Проплескай у долоні пульс танцю.  
Які інструменти виконують цей твір?



## Співаємо разом

Виконуй пісню з рухами.



## «Гарний танець гопачок»

Я наприсядки скачу,  
чобітками тупочу.  
Ту-пу, ту-пу, тупочу,  
наче пташка, я лечу.

Гоп, гоп, тупочу,  
наче пташка, я лечу. (Двічі)

Тілі-тілі — веде смичок,  
гарний танець гопачок.  
А бандура — брень, брень, брень,  
танцювала б цілий день.

Гоп, гоп, брень, брень, брень —  
танцювала б цілий день. (Двічі)



## Фантазуємо, граємося, жартуємо

Допоможи Триольчику відгадати, хто із його друзів-звірят на якому інструменті грає.





## ЩЕДРІВОЧКА ЩЕДРУВАЛА...

Які зимові свята ти знаєш?

Веселі та дзвінкі зимові свята супроводжують старовинні обрядові пісні: **колядки** і **щедрівки**.



Колядки виконують на Різдвяні свята. Хлопці та дівчата, яких називають «колядниками», ходять подвір'ями і співають пісні, в яких величають Ісуса Христа, Божу Матір, господаря і господиню, їхніх діток. Бажають їм добра й усіляких гараздів.

Коляд, коляд, колядниця,  
добра з медом паляниця,  
а без меду не така, —  
дайте, тітко, пирога.

Виконавців щедрівок називають **щедрувальниками**. На Щедрий вечір вони всіх вітають і бажають здоров'я та щастя.





## Слухаємо музику

Як розповідає слов'янська легенда, кожен дзвін у світі прославляє Ісуса в ніч, коли він народився. Саме тому маленька пташка щедрик прилітає до оселі, щоб подарувати людям багатий рік. Це пісня-побажання.



Українська пісня «Щедрик».



Який голос пташки можна уявити? Що вона дарує людям? Що ти хочеш побажати своїм рідним?



## Співаємо разом

Виконай поспівку, показуючи рух мелодії рукою.

### «Щедрівочка щедрувала»:

Ще- дрі- воч- ка ще- дру- ва- ла

До ві- кон- ця при- па- да- ла:

«Чи вже на- пек- ла?»

Не- си до вік- ско- ріш на!»



Повторюємо пісню «Гарний танець гопачок».



## Фантазуємо, граємося, жартуємо

Допоможи Тріольчику відгадати, слова якої пісні зашифрував чарівник Музикус.



Сію,



роком



вітаю!



сію,

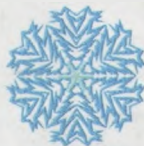


засіваю,



всіх

з Новим



## ТЕМА 15.



## ПЕРЕВІР СЕБЕ

Як довго ми з тобою мандрували країною Музики! Час відпочити та пограти. А у грі — з'ясувати, які секрети музичного мистецтва ти вже знаєш.

1. Допоможи Триольчику зібрати мешканців будиночку музичних звуків у пари.



2. До кого треба звернутися Триольчику, щоб йому допомогли виконати пісню?



3. Пригадай за ілюстраціями і назви музичні твори, які ми слухали на уроках.



4. Відгадай, на якій картині може виконуватися інструментальна музика, а на якій — вокальна.



5. За словами з пісні пригадай її назву та заспівай.

Рано-ранесенько встану, як ніколи,  
зайчики сонячні грають у вікні.

• • •

Ой до нори, мишко, до нори,  
та до золотої комори.

• • •

Ой, чи живі, чи здорові  
всі родичи гарбузові?

• • •

Плаче черепаха:  
«Я — така невдаха».

6. Відгадай: хто живе у королівстві Співучих Мелодій, а хто — Танцювальних Ритмів?

**ЩЕДРІВКА**



**КОЗАЧОК**

**ГОПАК**



**КОЛИСКОВА**



РОЗДІЛ

2

МУЗИКА  
НАВКОЛО НАС





## НОВОРІЧНІ СВЯТА

Зимові свята такі чудові! Кожен може вирушити у чарівну подорож, перетворитися на казкового героя. Спробуймо разом!



Роздивись картину. Який настрій вона передає? Уяви музику, яка лунає на цій вулиці.

Може, танцювальні мелодії сніжинок, пісеньки дітвори?

Розкажи, яка музика зазвичай лунає у передноворічні дні.





## Слухаємо музику



З неба зірочки летять,  
землю укривають,  
а коли прийде весна —  
всі вони розтануть.



Я. Степовий, «Сніжинки».

Про що розповіла музика?

У якому темпі виконується твір?

Уяви, що ти — сніжинка або сніжок. Покажи, як рухаються сніжинки або сніжки.

Роздивись картини. Хто на них зображений?

Придумай мелодію, яка б сподобалась Снігурочці.





## Співаємо разом

### «Сніжинки»

Ми білії сніжиночки,  
із неба царини,  
легенькі, як пушиночки,  
летімо всі сюди.



Ось хмаронька сіренькая,  
вона була наш дід;  
ми з неї всі спустилися,  
тут сядь і відпочинь.

Лягти на землю хочеться,  
а вітерець лихий  
все віє, розганяє нас,  
нум, швидше полетім!



Які почуття охоплюють тебе, коли ти співаєш цю пісню? Вигадай рухи до цієї пісні.





## Фантазуємо, граємося, жартуємо

Віхола розкидала чарівні сніжинки зі словами пісні.  
Допоможи Тріольчику їх зібрати.

до віконця

щедрувала,

припадала.

Щедрівочка



## КАЗКА ДВЕРІ ВІДЧИНЯЄ

Що це за звуки? Хто це кружляє навколо нас? У музичній країні можна зустріти різних казкових героїв. Ось летить Баба-Яга.

У ступі літаю,  
дітей викрадаю,  
в хатинці на курячій  
ніжці живу,  
і добрим людям  
на зло лиш роблю.



|| А якою ти уявляєш Бабу-Ягу? Вона добра чи зла?



## Слухаємо музику

П. Чайковський, «Баба-Яга».



Якою Баба-Яга зображена у п'єсі?

Що розповідає про неї музика?

Якими музичними засобами передає музика характер Баби-Яги?

На якому інструменті виконується цей твір?

Послухай твір і простукай його ритмічний малюнок.

Порівняй, як зобразили Бабу-Ягу композитор і художник. Згадай героїв казок, схожих на Бабу-Ягу.

**Музика може розповідати про героїв казок.**



Б. Фільц, «Бабусина казка».

Про що тобі розповіла музика?  
Яку казку розповідає бабуся онукам?  
Який настрій музичного твору?  
Які ще музичні казки ти знаєш?



### Співаємо разом

II Виконай поспівку, показуючи рух мелодії рукою.

**«Всі вдихніть»:**

Всі вдих- ніть на ні гру- ди, пов- до- го- ри. ся ніть- по- тяг-

Як  
де- ре- ва по- да-  
гой- лись

і  
схи- ли- лись  
до зем- лі.



Повторюємо пісню «Сніжинки».



Фантазуємо, граємося, жартуємо

II Допоможи Тріольчику відгадати загадку.

Сам із вільхи та із дуба,  
В роті білі й чорні зуби.  
До зубів торкнись — готово:  
Ти почуєш спів чудовий.





## МУЗИКА І ПРИРОДА

Кожного уроку ми з тобою мандруємо Музичною країною, співаємо пісні та слухаємо невеличкі музичні історії. Вони називаються **п'єсами**.

**П'єса** — музичний твір невеликого розміру.



Роздивись картину. Якою музикою тобі хотілося б її озвучити?

А чи хочеш сьогодні послухати музичну історію про Місяця? Тож, вирушаймо!





## Слухаємо музику

С. Прокоф'єв, «Ходить місяць над лугами».

Що можна уявити, слухаючи цю музику?

Чи змінювалася музика?

Чи можна передати ходу Місяця швидкою та гучною музикою?

Що б тобі хотілося запитати у Місяця?

Прочитай вірш і порівняй його з прослуханою музичною п'єсою та картиною.

### ТИХИЙ ВЕЧІР

Тихий вечір, тихий, кр́асний.

Над горами місяць я́сний  
пасе зорі, завертає,  
на трембіті виграває.

Ходить місяць аж до ранку,  
зоря вийшла на полянку.

Ой місяцю-місячєньку,  
зганяй зорі помаленьку.



Як у вірші зображено місячну ніч?

Спробуй почути мелодію, яка народжується в цьому вірші.

**Музика може «малювати» картини природи.**



## Співаємо разом

|| Відгадай загадку.

Хто малюнок на вікні  
уночі зробив мені?



## «Морозець»

Морозець, морозець,  
пощипав нам щічки.

Теплі валянки у нас,  
шубки й рукавички. (Двічі)

Морозець, морозець,  
плещемо в долоні.

У дівчаток і хлоп'ят  
носики червоні. (Двічі)

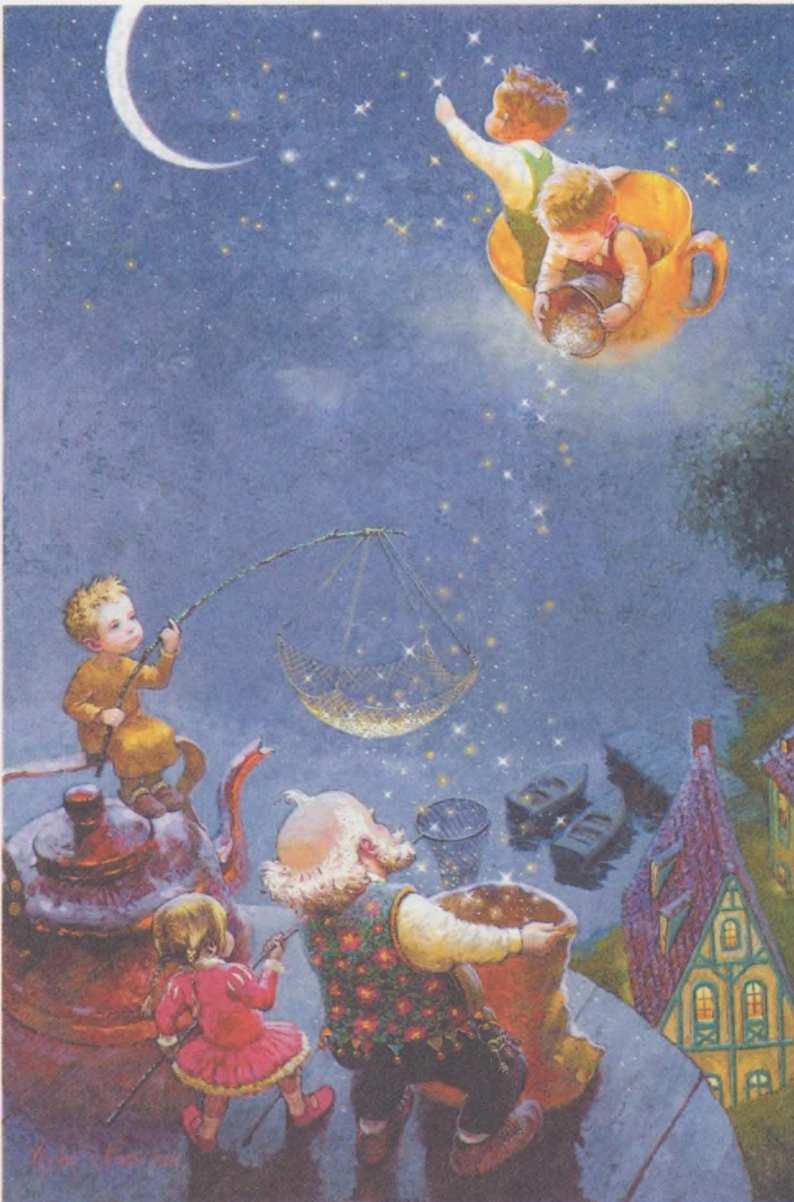


|| Виконай пісню з танцювальними рухами.



## Фантазуємо, граємося, жартуємо

Допоможи героям картини зібрати слова-зірочки з на́строями, які викликає музика п'єси «Ходить місяць над луками» С. Прокоф'єва.





## ЗНАЙОМСТВО З МАРШЕМ

У країні Музики мешкає один дуже серйозний громадянин. Він завжди бадьорий. Дуже любить крокувати: «Раз-два, раз-два, всі шикуються в ряд»...

Усіх мешканців музичної країни запрошує до ходи. А звуть його **МАРШ**. Він друг Пісні і Танцю.





## Слухаємо музику

**Марш — це музичний твір, під який крокують.**



*В. Сильвєстров, «Марш».*

Що можна робити під цю музику?  
Який характер маршу? Виконай рухи під музику.  
Допомагай собі грою на барабані.



*С. Прокоф'єв, «Марш».*

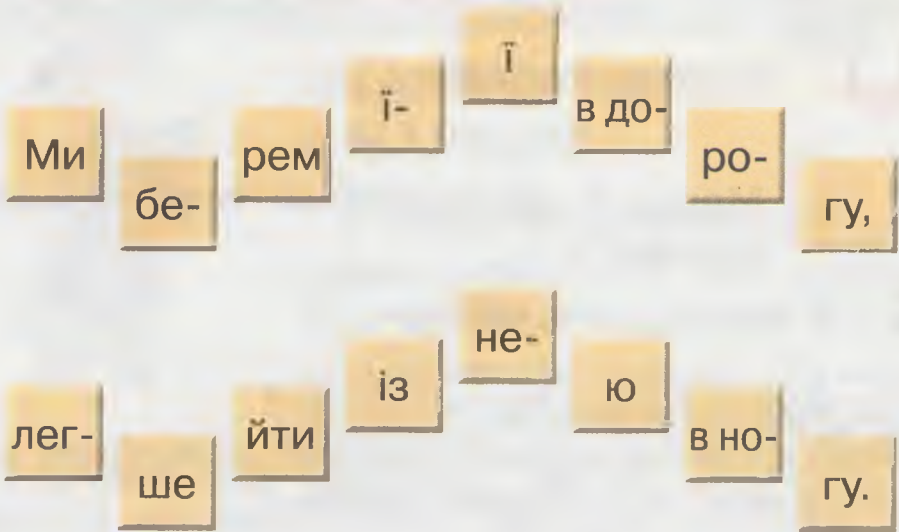
Які музичні звуки ти почув: гучні чи тихі, високі чи низькі? Покажи лініями — рухами рук характер маршу. Хто міг би крокувати під цю музику?  
Як ще можна назвати цю п'єсу?



## Співаємо разом

Виконай поспівку, показуючи рух мелодії рукою.

На-	ша	пі-	сень-	ка	ле-	ТИТЬ
у	дзвін-	ку	яс-	ну	бла-	КИТЬ.



### Фантазуємо, граємося, жартуємо

Роздивись фотографію. Вигадай назву для зображеного маршу.



Обери музичний інструмент, на якому ти можеш виконати ритм маршу.

## ТЕМА 20.



### МАМИНА ПІСНЯ

Сьогодні ми поговоримо про найріднішу людину у світі — маму.

Прочитай вірш. Які почуття він у тебе викликав?

Хто розкаже мені казку,  
хто щедріший всіх на ласку?  
Ти, матусю, наймиліша,  
в цілім світі — найрідніша!  
Хто нас ніжить і голубить,  
пестить, гладить ніжно, любить,  
пригортає до серденька?  
Ти, моя найкраща ненько!



Уяви, про що розмовляють мама з дівчинкою, зображені на картині.

Передай їхню розмову за допомогою музичних звуків.



## Слухаємо музику

Л. Ревуцький, «Колискова».

Що можна робити під цю музику?  
 Чи можна під цю музику танцювати гопак?  
 Яку назву ти дав би цьому творові?  
 Який настрій викликає ця музика?

СПОКІЙНИЙ



МРІЙЛІВИЙ

ЗАДУМЛИВИЙ

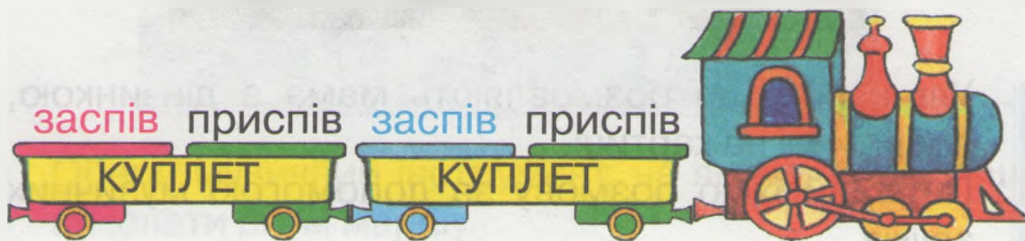
ПРОСВІТЛЕНИЙ



## Співаємо разом

Пісня складається із заспіву і приспіву.  
 А разом все — куплет.

ПІСНЯ





Пісня може складатися із двох або більше куплетів.



### «Мама і я»

Дивуються перехожі, що ми з мамою так схожі.  
Як на сонці росинки, як у морі краплинки,  
як веселі сніжинки — мама і я.

*Приспів:*

Мама і я, мама і я, мама і я, і я.

Мама і я, мама і я, мама і я, і я.

А нас тато вихвалляє, що все з мамою встигаєм:  
і прибрати, й помити, смачно їжу наварити,  
гарні сукні пошити — мама і я.

*Приспів.*

Коли буде у нас свято — друзів буде теж багато,  
я тоді їм покажу, що я вмю робити,  
як умієм дружити — мама і я.

*Приспів.*

|| Скільки куплетів у цій пісні?



**Фантазуємо, граємося, жартуємо**

|| Створи для мами музичний букет із мелодій колискових. Проспівай.



## НАРОДНІ ТАНЦІ

Кожен народ має свою музику. Серед народних танців різних країн деякі стали відомими в усьому світі завдяки яскравим мелодіям і ритмам.



Які танці різних народів світу ти знаєш?  
Які українські народні танці ти пам'ятаєш?



## Слухаємо музику

Український народний танець «Аркан».



Який настрій викликає музика танцю?

На яких музичних інструментах виконується музика цього танцю?

Вигадай танцювальні рухи.

Хотілося б тобі навчитися танцювати аркан?

**Аркан — український народний танець.**



М. Глінка, «Полька».



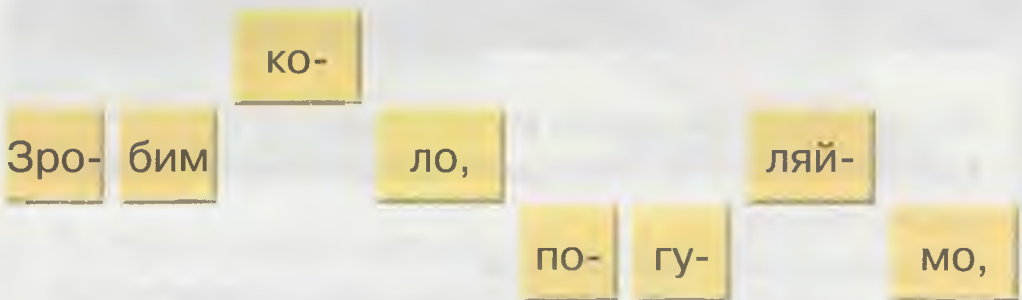
Які виразні рухи можна виконувати під цю музику?  
Який настрій п'єси?  
Прослухай і проплескай ритм танцю.

**Полька — чеський народний танець.**



**Співаємо разом**

Виконай поспівку, показуючи рух мелодії рукою.





гу!

се-

вай-

мо:

і

ве-

спі-

ло

за-



Повторюємо пісню «Мама і я».



Фантазуємо, граємося, жартуємо

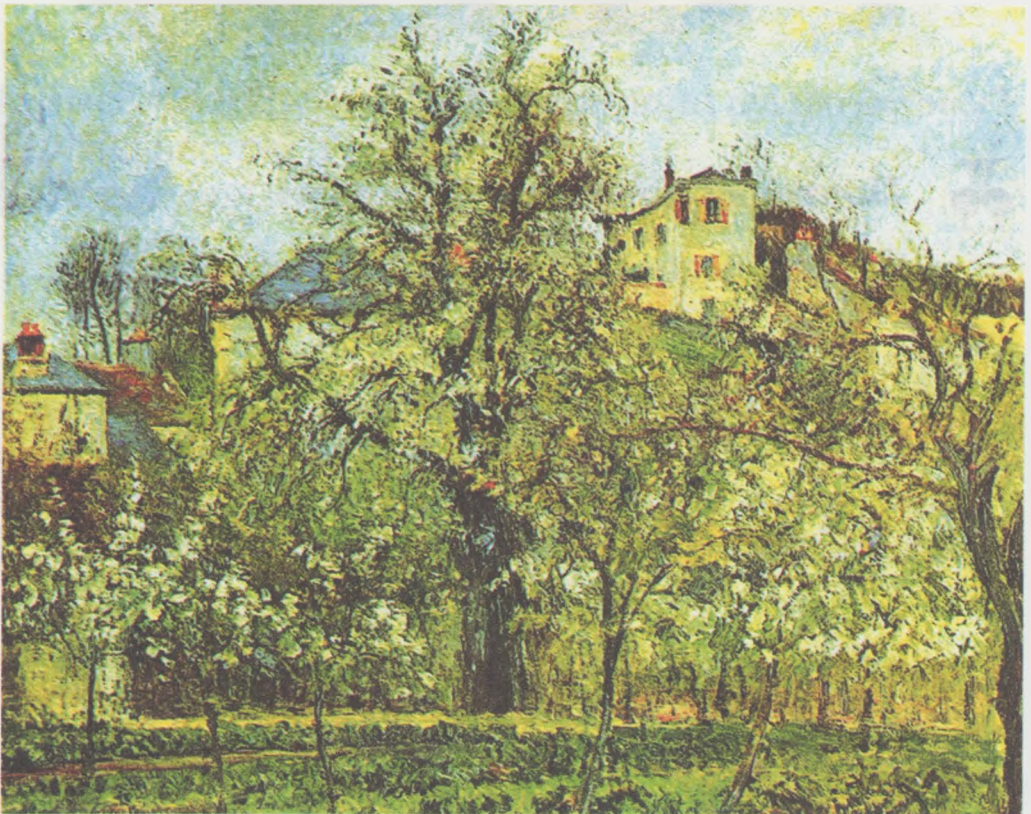
Допоможи Триольчику визначити, які звірята танцюють гопак, а які — польку.





## ВЕСНА-КРАСНА ВЖЕ ЙДЕ...

Ось чарівна Весна крокує по землі. Вона пробуджує природу. Усе прокидається від зимового сну.



Яку пору року зобразив художник?

Якими кольорами можна намалювати весну?

Уяви, що ти — композитор. Які інструменти допоможуть тобі створити музику до цієї картини?



## Слухаємо музику



*Е. Гріг, «Навесні».*

Що ти відчуваєш, коли слухаєш цю музику?  
 Як ще можна назвати цей твір?  
 Роздивись картину. Чи відповідає вона музиці,  
 яку ти слухав?



*П. Чайкóвський, «Пісня жайворонка».*

Чому саме так композитор назвав свій твір?  
 Який настрій викликає ця музика?  
 Які звуки нагадують спів жайворонка?  
 Чи можна цю п'єсу назвати танцем або маршем  
 жайворонка? Поясни, чому.

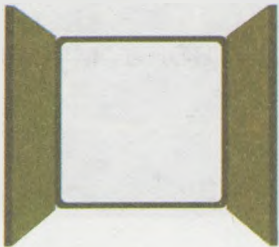


## Співаємо разом

З давніх-давен прихід весни зустрічали, збираючись за селом на галявині. Хлопці й дівчата водили хороводи, співаючи пісні. Це були пісні-ігри. Їх виконували, показуючи рухами все те, про що розповідається в пісні.



**Веснянки** — пісні, в яких оспівують пробудження природи.



Щебетала пташечка

під віконечком



Пісня поділяється на окремі частини — **фрази**.



**Музична фраза — це закінчена музична думка.**



Українська народна пісня «Щебетала пташечка»

Щебетала пташечка під віконечком,  
сподівалась пташечка весни з сонечком:  
«Прилинь, прилинь, чаронька, весна красная,  
як легенька хмаронька в небі ясная.  
Осип луки перлами, вкroppи росами,  
розлийся джерелами стоголосими!»  
Щебетала пташечка під віконечком,  
сподівалась пташечка весни з сонечком.



**Фантазуємо, граємося, жартуємо**

Уяви чарівну Веснянку-Співанку. Чому її називають красною? Подаруй їй музичну фразу з веснянки.





## «ЩЕБЕТАЛА ПТАШЕЧКА...»

Уяви, що ти потрапив до весняного лісу. Обери той музичний інструмент, що найкраще може передати спів пташок.



Коли музичні інструменти звучать разом зі співом, це називають інструментальним супроводом.



Слухаємо музику



П. Сокальський, «Пташка».



Як композитор передав настрій пташки?

Який інструмент звучить?

Чи зміниться музика, якщо її виконати на барабані?


Чи можна під цю музику крокувати?



## Співаємо разом

II Виконай поспівку, показуючи рух мелодії рукою.

### «Сонечко»:

Со- со- глянь нам  
ко, ко,  
неч- неч-  
  
ко- у-  
ві- сміх-  
у неч- ко, нись,

до

ді-

ле-

сво-

їм

ток

ма-

сень-

ких,

ли-

по-

яс-

ним

чень-

ком

вер-

нись.



Повторюємо пісню «Щебетала пташечка».



Фантазуємо, граємося, жартуємо

Пам'ятаєш, що навесні діти закликають пташок?  
Вигадай свою пташку, намалюй її, а потім заспівай  
для неї закличку.



## ТЕМА 24.



## «ВИЙДИ, ВИЙДИ, СОНЕЧКО...»

Як радісно просинатись із сонечком! Сонечко може покликати у подорож. А ще сонечко може розповісти казку.

Колись, у давнину, поспівками-веснянками діти зверталися до сонечка, вітаючи весну. Вони співали, водили колом хороводи, адже коло також нагадувало людям сонечко.



### Слухаємо музику

В. Барвінський, «Сонечко».



Який настрій музики?

Що ти уявляєш, коли слухаєш цю музику?

Яким буває сонечко?

Яку казку розповіла тобі музика?

Пригадай, у яких піснях оспівується сонечко.

На якому музичному інструменті можна зіграти сонячну музику?



### Співаємо разом

Українська народна пісня «**Вийди, вийди, сонечко**»  
Вийди, вийди, сонечко, на дідове полечко,  
на бабине зіллячко, на наше подвір'ячко,  
на весняні квіточки, на маленькі діточки.  
Там вони граються, тебе дожидаються.



### Фантазуємо, граємося, жартуємо

Допоможи Тріольчику вибрати настрій для сонячної музики.

ЗДИВОВАНИЙ

ГРАЙЛИВИЙ

ВЕСЕЛИЙ



ЛАСКАВИЙ

СУМНІЙ

ЗАДУМЛИВИЙ



За допомогою кольорових плям передай на папері свій настрій від прослуханої сонячної музики.



Поглянь на ілюстрації і добери до них музику.



## ДРУЖНО ПОПРАЦЮЄМО, ПОТІМ ПОТАНЦЮЄМО...

Тобі подобається розповідати друзям про цікаві пригоди?

А чи знаєш ти, що музика теж може говорити? Тільки спілкується вона музичною мовою. З одного музичного твору ми довідаємося про народ, його звичаї та історію. З іншого — про почуття і настрої, людину та її характер. Пригадай: про що ще може розповісти музика?



### Слухаємо музику

Р. Шуман, «Веселий селянин».





Яким ти уявляєш селянина, слухаючи музику?  
 Чи можна назвати цю п'єсу «Сердитий селянин»  
 або «Сумний селянин»?

Якщо темп музики прискорити або уповільнити,  
 чи зміниться настрій п'єси?

Чи можна під цю музику співати колискову?

**Музика може розповідати про життя людини.**



*М. Скорик, «Народний танець».*

Який настрій передає ця музика?

Що можна уявити, коли слухаєш цю музику?

Проплескай ритм танцю.

## БАДЬОРИЙ



ВЕСЕЛИЙ

РАДІСНИЙ

## СХВИЛЬОВАНИЙ



## Співаємо разом

|| Виконай поспівку, показуючи рух мелодії рукою.

у-

ка-

ва

сміш-

лас-

ка

в ГОС-

ті

за-

ві-

та-

ла.



Повторюємо пісню «Вийди, вийди, сонечко».



## Фантазуємо, граємося, жартуємо

|| Уяви, що ти — композитор. Вигадай музику, яка розповідатиме про шкільне життя.  
Дай назву своєму музичному творові.

## ТЕМА 26.



### ЯК НАРОДЖУЄТЬСЯ МУЗИКА

Країна Музики — це країна чудес. В ній живе багато музичних інструментів. Коли вони збираються разом, утворюється **ОРКЕСТР**. Ним керує **ДИРИГЕНТ**.

За допомогою чарівної палички він вказує інструментам, коли вони можуть розпочинати свою музичну історію.

**Диригент — музикант, який керує оркестром або хором.**

Аби інструменти зазвучали, їм потрібна допомога **МУЗИКАНТІВ**. Це люди, які грають на музичних інструментах.

Диригент вказує музикантам, коли і як грати. Так народжується прекрасна музика.





## Слухаємо музику

Й. Штраус, вальс «Весняні голоси».



Який настрій викликає ця музика?

Чи відповідає він настрою картин?

Як можна назвати цей твір?

Цей твір виконує один музикант чи група музикантів?

Що можна під цю музику крокувати?



## Співаємо разом



### «Рання бджілка»

Прилетіла бджілка,  
сіла на віконце.  
Іскорки гарячі  
розсіває сонце.

Дзум-дзум-дзум, дзум-дзум-дзум,  
дзум-дзум-дзум!

— Грійся, грійся, бджілко,  
подруго маленька,  
цукру я для тебе  
попрошу у неньки.

Дзум-дзум-дзум, дзум-дзум-дзум,  
дзум-дзум-дзум!

А як буде сонце  
за гору сідати,  
не журися, бджілко, —  
пущу до кімнати.

Дзум-дзум-дзум, дзум-дзум-дзум,  
дзум-дзум-дзум!

Про яку бджілку розповіла тобі музика?  
Уяви, що ти — бджілка. Який танець тобі хотілося б  
протанцювати? Яку пісеньку заспівати?



### Фантазуємо, граємося, жартуємо

Об'єднайтеся з однокласниками у групи, оберіть  
музичні інструменти і створіть свій оркестр.  
Хто з вас захотів бути диригентом? Чому?  
Придумайте разом супровід до приспіву пісні  
«Рання бджілка» та виконайте її.



## НА БАЛУ

Сьогодні ми вирушимо на бал.  
А чи знаєш ти, яка музика  
лунає на балах? Які танці там  
виконують?

Уяви яскравий зал,  
де зібралися на бал.  
Люстри там горять усюди,  
менуєт танцюють люди.

**Менуєт — старовинний бальний танець,  
який виконується повільно, з поклонами.**



Роздивись картини. Зверни увагу на рухи і жести людей. Опиши їхній одяг, зачіски.  
Який танець вони виконують — народний чи бальний?



## Слухаємо музику

В. А. Моцарт, «Маленька нічна серенада».

Які почуття у тебе викликала ця музика?

Що ти уявляєш, слухаючи цю музику?

У якому темпі виконувався твір?

Обери потрібні слова для розповіді про цю музику.

СВІТЛА

ТАНЦЮВАЛЬНА

РАДІСНА

ВЕЛИЧНА

УРОЧИСТА

КАЗКОВА





## Співаємо разом

|| Виконай поспівку, показуючи рух мелодії рукою.

### «Менуєт»:

гра-  
зі- нам  
Ніж- но є  
клар- нет.  
цю-  
тан- всі ну-  
В за- лі ють ме- ет.  
ля, ля...  
ля, ля,  
Раз, два, три — ля,



Повторюємо пісню «Рання бджілка».





## Фантазуємо, граємося, жартуємо

Допоможи Триольчику визначити, хто виконує бальний танець, а хто — народний.





## ХОРОВОД МЕТЕЛИКІВ

Сонечко пригріває, природа прокидається, з'являються метелики. Вони такі гарні та різнокольорові. А якими звуками ти б озвучив ніжний танок метеликів? У якому темпі звучала б ця музика?



### Слухаємо музику

Е. Гріг, «Метелик».

Який настрій музики?

Чи можна назвати цю п'єсу «Баба-Яга» або «Ведмідь»?

У якому темпі рухаються метелики?



Г. Сасько, «Метелики над квітами».

Який настрій викликає ця музика?  
Що можна уявити, слухаючи цю музику?



Співаємо разом

«Зацвіла в долині»

Зацвіла в долині  
червона калина,  
ніби засміялась  
дівчина-дитина.



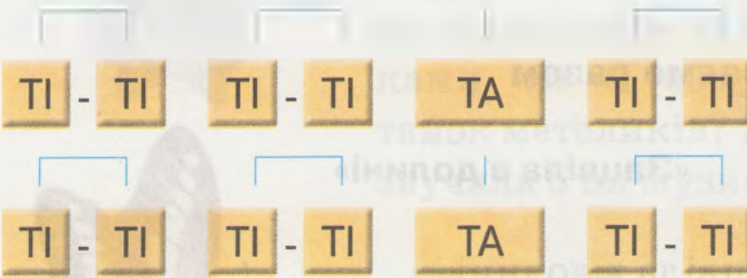
Любо, любо стало,  
пташечка зраділа,  
пташечка зраділа,  
і защебетала.





## Фантазуємо, граємося, жартуємо

|| Разом із Триольчиком простукай ритм.



|| Пофантазуй і уяви, який танець краще виконувати метеликам — хоровод, менует, вальс, гопак.

|| Вибери музичний інструмент для танцю метеликів.

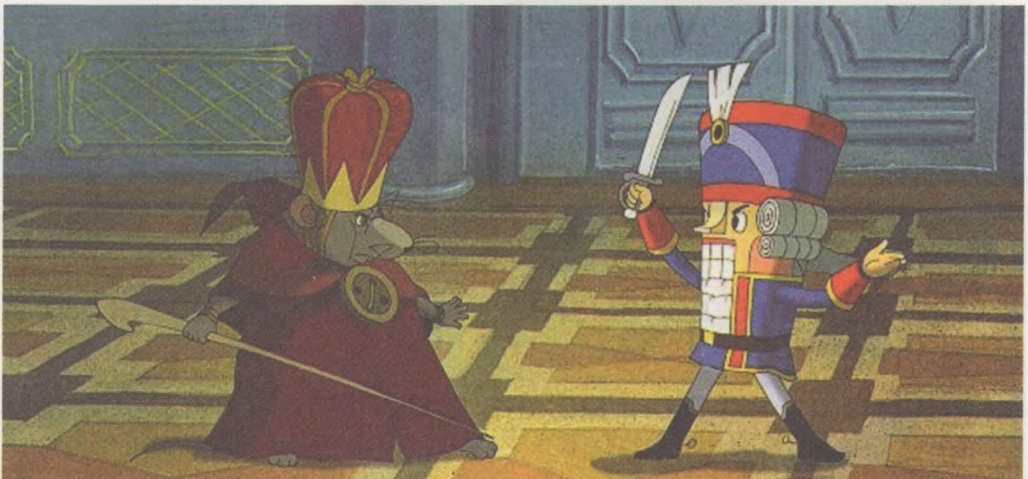


## ТЕМА 29.



## ЩО В МУЗИЦІ ЗВУЧИТЬ?

Вважаю, що ти переконався, що Музична країна — це країна чудес... Тут ми можемо почути різні звуки, створювати мелодії, співати улюблені пісні. Треба лише уважно слухати, куди тебе поведуть королева Мелодія і король Ритм. А сьогодні вони запрошують нас до казки. Чи знаєш ти казку про Лускунчика? Яких її героїв пам'ятаєш?





## Слухаємо музику

У казці «Лускунчик, або Мишачий король» є багато героїв. Серед них — дівчинка Марі, Лускунчик і Мишачий король, господиня солодоців — фея Драже.



П. Чайковський, «Танець феї Драже»  
з балету «Лускунчик».

Як ти уявляєш танець феї? Він — повільний чи швидкий? Бальний чи народний?

Інструмент, на якому виконується танець Феї, називається **челестю**. Зовнішньо вона схожа на піаніно, але її звучання — незвичне, чарівне, нагадує звук дзвіночків.



Як челеста допомагає передати характер феї Драже?

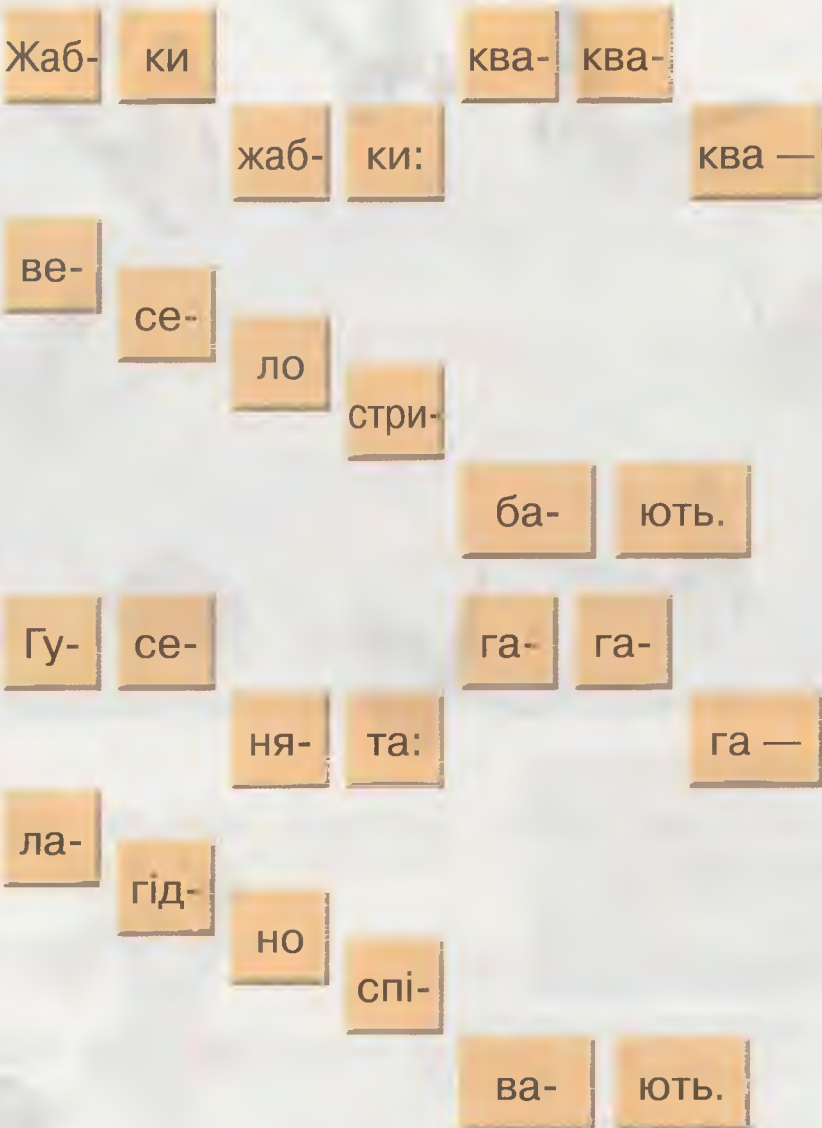
Подумай, які пісні можна виконати із супроводом челести.



## Співаємо разом

II Виконай поспівку, показуючи рух мелодії рукою.

### «Жабки»:



Повторюємо пісню «Зацвіла в долині».



## Фантазуємо, граємося, жартуємо

Склади правильно літери, щоб утворилися назви творів, які ти слухав.



Ти — композитор. Вигадай мелодію до слів і проспівай.

Ми ходили по гриби,  
зайчика злякались,  
поховались за дуби,  
потім засміялись.





## ТЕМА 30.



## ЗУСТРІЧАЄМО ЛІТЕЧКО

Друже, наближається літо. На тебе чекають радісні та веселі канікули. А якою може бути музика літа?



## Слухаємо музику

А. Вівальді, «Літо».



Який літній краєвид можна уявити, слухаючи цю музику?

Який настрій викликав цей твір?

Хто виконує цю музику?



## Співаємо разом

### «Плескай-тупай»

Краще танцю «Плескай-тупай»  
діткам нашим не знайти!  
Тільки плескай, тільки тупай!  
Раз, два, три і раз, два, три!

Ми танцюєм «Плескай-тупай»  
вранці, вдень, увечері!  
Тільки плескай, тільки тупай,  
Раз, два, три і раз, два, три!

Плескай-тупай, плескай-тупай,  
рухів легше не знайти!  
Тільки плескай, тільки тупай,  
раз, два, три і раз, два, три!

Уяви, що цю пісню виконує ведмідь. Які б у нього були рухи? А якщо це була б мишка?  
Вигадай рухи до пісні «Плескай-тупай» і виконай з ними пісню ще раз.





## Фантазуємо, граємося, жартуємо

Допоможи Триольчику обрати мультфільми, де герої співають про літо.



## ПЕРЕВІР СЕБЕ



1. Визнач, у якому королівстві — Співучих Мелодій чи Танцювальних Ритмів — живуть ці музичні твори.

КОЛИСКОВА

АРКАН

ВЕСНЯНКА

ПОЛЬКА



МЕНУЕТ

ВАЛЬС

ЩЕДРІВКА

ГОПАК

**2.** За словами з пісні пригадай її назву та заспівай.

Морозець, морозець,  
пощипав нам щічки.

• • •

Ми білії сніжиночки  
із неба царини,  
легенькі, як пушиночки,  
летімо всі сюди.

Дивуються перехожі, що ми з мамою так схожі.  
Як на сонці росинки, як у морі краплинки,  
як веселі сніжинки — мама і я.

**3.** Подумай, які пісні більше подобаються сніжинці,  
а які — сонечку.

Колядки та щедрівки

Веснянки



«Вийди, вийди, сонечко»

«Щедрівочка щедрувала»

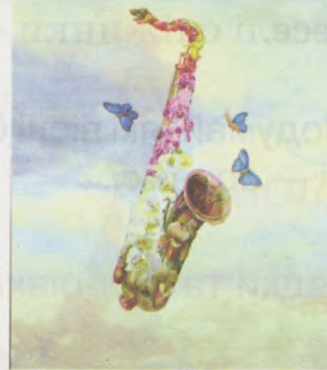
«Коляд, коляд, колядниця»

«Щебетала пташечка»

4. Назви українські народні інструменти.



5. Добери до картин музичні твори серед тих, які звучали на уроках музичного мистецтва.



6. Проспівай свою улюблену пісню.

## ПЕРШИЙ ДЗВОНИК

Вірші і музика Наталії Май

Музична партитура для пісні «Перший дзвоник». Складено Наталією Май. Музика в стилі поп-фолк, 2/4 такт, тональність Д-бемоль мажор. Текст пісні: Ра-но-ра-не-сень-ко вста-ну, як ні-ко-ли, Зай-чи-ки со-няч-ні ся-ють у вік-ні. Так ме-ні ве-се-ло, бо і-ду дошко-ли і спі-ва-ю ра-діс-ні піс-ні! Пер-ший дзво-ник, пер-ший дзво-ник про-лу-на-є, Пе-ре-ли-ви, пе-ре-ли-ви зо-ло-ті! Я сьо-год-ні, я сьо-год-ні по-чи-на-ю Пер-шу стеж-ку у жит-ті!

## ОЙ ДО НОРИ, МИШКО

Українська народна пісня

Музична партитура для народної пісні «Ой до нори, мишко». Складено Наталією Май. Музика в стилі народний танець, 2/4 такт, тональність Д мажор. Текст пісні: Ой до но-ри, миш-ко, до но-ри, та до зо-ло-то-ї ко-мо-ри, Чор-ний ко-то-чок миш-ку не зло-вить, миш-ка в дір-ку, зо-ло-ту ко-мір-ку, до но-ри до но-ри

## ХОДИТЬ ГАРБУЗ ПО ГОРОДУ

Українська народна пісня

Chords: G, D, A<sub>7</sub>, D, G, D<sub>7</sub>, G, D<sub>7</sub>, G

Хо - дить гар - буз по го - ро - ду,  
пи - та єть - ся сво го ро - ду,  
—Ой, чи жи - ві, чи здо - ро - ві всі ро - ди - ці гар - бу - зо - ві?

## ПЕРШИЙ КЛАС

Вірші С. Маршака

Музика Д. Кабалевського

—Пер - ший клас, пер - ший клас! Скіль - ки є пи - сьмен - них  
з вас?—Трид - цять три, трид-цять три всі роз - кри - ли бук - ва -  
рі! Всі роз - кри - ли бук - ва - рі.

## МУЗИЧНА ЛУНА

Вірші та музика М. Андреевої

Лу - на... від - гук - нись!  
Лу - на... від-гук-нись! Спі-ву ти...  
Спі - ву ти... нав - чись Слух ти  
нав - чись Слух ти



роз-ви-вай,                      зву-ки всі                      ти спі - вай.

роз-ви-вай,                      зву-ки всі                      ти спі - вай.

## ПЛАЧЕ ЧЕРЕПАХА

Вірші В. Верховець

Музика М. Ведмедері

Пла - че че - ре - па - ха: «Я та - ка нев - да - ха».

Ти та - ка нев - да - ха, справ - жня че - ре - па - ха.

Я та - ка, та - ка не по - во - рот - ка,

ти та - ка, та - ка не - по - во - рот - ка.

## ОЙ-Я, ЖУ-ЖУ

Латиська народна пісня

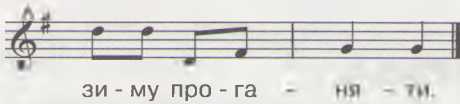
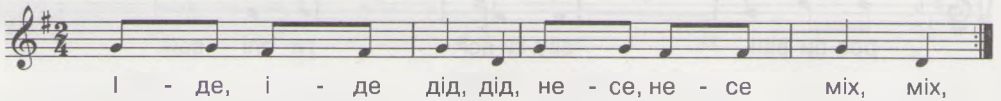
Ой-я, жу-жу, вед - ме-жат-ко, ой - я, жу - ж.

Го - ді пла - кать, бу - дем спат - ки, жу - жу.

## ІДЕ, ІДЕ ДІД

Вірші Я. Верховинця

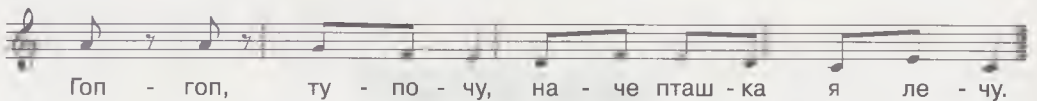
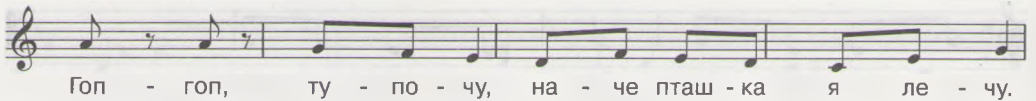
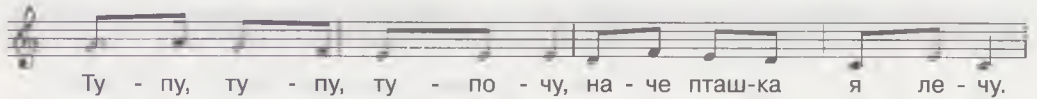
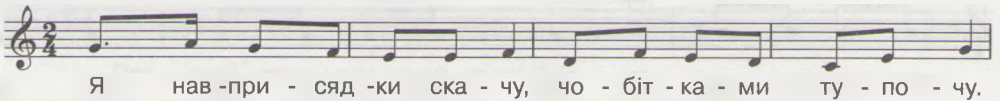
Музика народна



## ГАРНИЙ ТАНЕЦЬ ГОПАЧОК

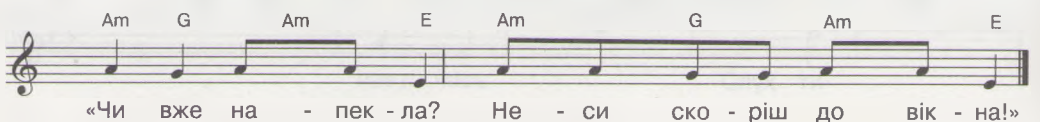
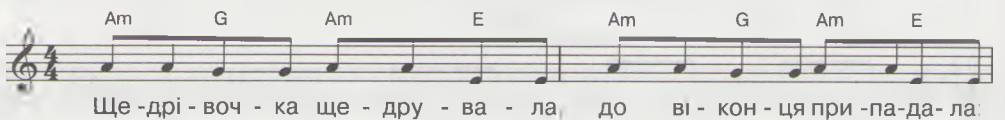
Вірші Л. Компанієць

Музика А. Філіпенка



## ЩЕДРІВОЧКА ЩЕДРУВАЛА

Українська народна пісня



## СНІЖИНКИ

Вірші народні

Музика Я. Степового

Ми бі - лі - ї сні - жи - ноч - ки, із не - ба ца - ри - ни, ле  
 гень - кі, як пу - ши - ноч - ки, ле - ті - мо всі сю - ди.

## МОРОЗЕЦЬ

Вірші Г. Бойка

Музика Б. Фільц

Мо - ро - зець, мо - ро - зець по - щи - пав нам  
 щіч - ки. Теп - лі ва - лян - ки у нас, шуб - ки й ру - ка - вич - ки.  
 Теп - лі ва - лян - ки у нас, шуб - ки й ру - ка - вич - ки.

## МАМА І Я

Вірші М. Ясакової

Музика О. Янушкевич

Ди - ву - ють - ся пе - ре - хо - жі, що ми з ма - мо - ю так  
 схо - жі, як на сон - ці ро - син - ки, як у мо - рі крап - лин - ки, як ве -  
 се - лі сні - жин - ки, ма - ма і я.

G Приспів: D A<sub>7</sub>

ма - ма і я, ма - ма і я, ма - ма і я, і я,

D D<sub>7</sub> G D

ма - ма і я, ма - ма і я,

A<sub>7</sub> D

ма - ма і я, я.

## ЩЕБЕТАЛА ПТАШЕЧКА

### Веснянка

Fm C<sub>7</sub> Fm C<sub>7</sub>

Ще - бе - та - ла пта - шеч - ка під ві - ко - неч - ком,

Bm Fm C<sub>7</sub> Fm

спо - ді - ва - лась пта - шеч - ка вес - ни з со - неч - ком.

## СОНЕЧКО, СОНЕЧКО

### Українська народна пісня

Со - неч - ко, со - неч - ко, глянь нам у ві - ко - неч - ко,

у сміх - нись, до ді - ток ма - ле - сень - ких,

сво - їм яс - ним ли - чень - ком по - вер - нись.

## РАННЯ БДЖІЛКА

Вірші С. Жупанина

Музика Т. Жупаниної

Музична партитура для пісні «Рання бджілка». Вона складається з чотирьох рядків нот. Кожен рядок має українські ліричні підписи під нотами. Ритм позначений як 4/4.

При - ле - ті - ла бджіл - ка, сі - ла на ві - кон - це.  
 Іс - кор - ки га - ря - чі роз - сі - вв - є сон - це.  
 Дзум-дзум-дзум, дзум-дзум-дзум, дзум - дзум - дзум!  
 Дзум-дзум-дзум, дзум-дзум-дзум, дзум - дзум - дзум!

## МЕНУЕТ

Вірші Г. Данилевської

Музика В. А. Моцарта

Музична партитура для пісні «Менует». Вона складається з чотирьох рядків нот. Кожен рядок має українські ліричні підписи під нотами. Ритм позначений як 3/4. Над нотами вказано акорди (Dm, A-, G, A7) та ролі виконавців (Вчитель, Діти).

Ніж - но зі - гра - є нам клар - нет. В за - лі тан - цю - ють  
 всі ме - ну - ет. Раз, два, три - ля - ля - ля - ля.  
 Раз, два, три - ля - ля - ля - ля. Раз, два, три -  
 ля - ля - ля - ля - ля - ля - ля ме - ну - ет.

## ЗАЦВІЛА В ДОЛИНІ

Слова Т. Шевченка

Музика А. Філіпенка

Em Am Em

За - цві - ла в до - ли - ні чер - во - на ка

D<sub>7</sub> G Am Em H<sub>7</sub> Em H<sub>7</sub> Em

ли - на, ні - би за - смі - я - лась дів - чи - на ди - ти - на.

## ПЛЕСКАЙ-ТУПАЙ

Слова М. Розовського

Музика М. Ведмедері

F C

C

Кра - ще тан - цю «Плес - кай - ту - пай»

G C

діт - кам на - шим не знай - ти!

F C

Тіль - ки плес - кай, тіль - ки ту - пай!

F G C G C

Раз, два, три і раз, два, три.

G C

## Зміст

Розділ 1. Про що розповідає музика . . . . .	5
Перевір себе . . . . .	60
Розділ 2. Музика навколо нас . . . . .	63
Перевір себе . . . . .	116
Нотна сторінка для вчителя . . . . .	119



### У підручнику

**ви маєте можливість побачити репродукції картин:**

Е. Берн-Джонса, Ю. Беляніна, Н. Боема, А. Белової,  
 А. Бура, С. Васильківського, В. Васнецова, Є. Войнової,  
 М. Врубеля, І. Грабаря, Т. Данилича, Т. Дерій, Г. Доре,  
 Е. І. Жильбер, М. Зичи, Ю. Клевера, Е. Кнуда,  
 І. Крамського, Є. Кузнецова, А. Куїнджі, І. Левітана,  
 Є. Лещенка, Е. Мане, Н. Майкової, Ю. Мацика,  
 Т. Мартіна, А. Ментової, К. Моне, Б. Морізо,  
 В. Низовцева, К. і Т. Очерedyкo, Б. Пінтуріккьо,  
 К. Піссаро, В. Проців, М. Примаченко, О. Ренуара,  
 А. Россі, І. Репіна, М. Романишина, М. Рудської,  
 А. Столбової, Т. Фарій, С. Хенкса, А. Черниша,  
 І. Шишкіна, К. Юона,  
**а також прочитати вірші**  
 П. Воронька, Л. Голоти, В. Луцика, І. Никитиної,  
 Д. Павличка, Марійки Підгірянки, Ю. Турчиної.

## Відомості про стан підручника

№	Прізвище та ім'я учня	Навчальний рік	Стан підручника		Оцінка
			на початку року	в кінці року	
1					
2					
3					
4					
5					

Навчальне видання

*АРИСТОВА Людмила Сергіївна  
СЕРГІЄНКО Вікторія Володимирівна*

### **МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО**

Підручник для 1 класу  
загальноосвітніх навчальних закладів

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки,  
молоді та спорту України*

В оформленні підручника використано фотографії  
*А. Віксенка, В. Соловйова, І. Красуцького*  
На обкладинці — фрагменти картин *Ю. Мацика* та *А. Белової*

Редактор *І. Красуцька*  
Художній редактор *А. Віксенко*  
Технічний редактор *Л. Аленіна*

Формат 70×100<sup>1</sup>/<sub>16</sub>. Ум. друк. арк. 10,4 + 0,33 форзац.  
Обл.-вид. арк. 11,1 + 0,55 форзац. Наклад 1 000 прим.  
Зам. № 12-04-2306.

#### **ТОВ «Видавничий дім «Освіта»**

Свідоцтво «Про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців,  
виготовників і розповсюджувачів видавничої продукції»  
Серія ДК № 4073 від 26. 05. 2011 р.

Адреса видавництва: 03057, Київ, вул. О. Довженка, 3  
Наш сайт: [www.osvita-dim.com.ua](http://www.osvita-dim.com.ua)

Віддруковано з готових діапозитивів  
ТОВ «ПЕТ»

Св. ДК № 3179 від 08.05.2008 р.  
61024, м. Харків, вул. Ольмінського, 17.